

פרשה מבוארת

ע"פ רבנו האברבנאל

שתי הלכות ביום

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

גליון 35

פרשת ויגש

"וַיִּגַש אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדִבֵּר נָא עֲבָדְךָ דָּבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנָי וְאֵל יַחַר אֶפְרָיִם בְּעֲבָדְךָ כִּי כְמוֹת כְּפַרְעֹה" (בראשית פרק מו, יח-יט)

שאלות: א. מדוע היה יהודה צריך 'לגשת' אל יוסף, והרי גם קודם לכן דיבר עמו, ומה התחדש עתה. ב. מהו ביאור הלשון 'באזני אדוני', והרי כל דיבור נשמע באוזן השומע. ג. מדוע הוצרך לבקש שלא יחר אפו בו, ומדוע יכעס על כך שהוא מתחנן ומבקש על נפש אחיו. ד. מה כוונתו באומרו 'כי כמוך כפרעה'.

תשובה: פסוק זה הוא הקדמה להצעת יהודה בסוף דבריו 'וְעַתָּה יִשָּׁב נָא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנֶּזֶר עֲבָד לְאֲדֹנָי וְהַנֶּזֶר יַעַל עִם אָחִיו', שזו בקשה שאינה הוגנת, כי אין ראוי למי ששופט ביושר לפטור מעונש אדם אחר שלא חטא, ולכן הוצרך יהודה לגשת אליו ולדבר עמו בשקט, כמו אדם המציע שוחד לשופט שאינו יכול לעשות כן בקול ובפרהסיא, אלא בסתר ובצנעא, ולכך נגש אליו לדבר עמו לבדו, ואמר לו שידבר 'באזניו', כלומר, ולא באזני כל העומדים שם ושומעים את דבריהם וכיון שחשש יהודה שיוסף יכעס על כך שהוא מציע לו לעשות דברי שאינו הוגן, הקדים לומר לו שלא יחר אפו בו כיון שהוא מחשיבו כפרעה שהוא המלך, כי אמנם שופט רגיל אינו יכול לשנות את המשפט הקבוע, אך המלך רשאי לשנות את המשפט כרצונו, ולכן יכול הוא להסכים לחליפין אלו. (שאלות א-ג)

"אֲדֹנָי שְׂאֵל אֶת עֲבָדְךָ לֵאמֹר הֲיֵשׁ לָכֶם אֵב אִו אַח, וְנֹאמֶר אֵל אֲדֹנָי יֵשׁ לָנוּ אֵב זָמָן וְיִלְדוּ זָקֵנִים קָטָן וְאָחִיו מֵת וַיִּוָּתֵר הוּא לְבָדוֹ לְאָמֵנו וְאָבִיו אָהָבוּ, וְתֹאמֶר אֵל עֲבָדְךָ הוֹרְדָהוּ אֵלַי וְאֶשְׁימָה עֵינַי עָלָיו, וְנֹאמֶר אֵל אֲדֹנָי לֹא יוּכַל הַנֶּזֶר לְעֹזֵב אֶת אָבִיו וְעֹזֵב אֶת אָבִיו וּמֵת, וְתֹאמֶר אֵל עֲבָדְךָ אִם לֹא יֵרֵד אָחִיכֶם הַקָּטָן אִתְּכֶם לֹא תִסָּפֵן לְרֵאוֹת פָּנָי" (בראשית פרק מו, יט-כג)

שאלות: א. כיון שלפי האמת יוסף לא שאל אותם כלל האם יש להם אב או אח, כיצד העיז יהודה לטעון טענת שקר כזו שיוסף שאל שאלה זו, והיה לו לומר את האמת שיוסף חשד בהם שהם מרגלים, והם מעצמם סיפרו לו על בנימין. ב. אם רצה יהודה לעורר את רחמי יוסף על יעקב, מדוע הוצרך לחזור ולספר את כל הדיבורים שהיו ביניהם בפעם הראשונה, ולא אמר רק את עיקר הדברים, שאין האב יכול להפרד מבנימין.

תשובה: יהודה חשש שיוסף יחשוב שהם מחפשים תואנה לשחרר מידו את בנימין, ולכן הם בודים מליבם את אהבת יעקב לבנימין, ולכן הקדים לומר לו בתמיהה, וכי אדוני שאל את עבדיו אם יש לכם אב או אח, והרי לא שאלת אותנו כלל בענין זה שמחמת כן היינו צריכים לבדות שקרים, אלא מעצמינו סיפרנו לך שיש לנו אח קטן, וכבר אז אמרנו לך שאביו אוהבו ואינו יכול להפרד ממנו, וזו ראייה לכך שהדברים אמיתיים, וראוי לך לרחם על אבינו. (שאלות ד-ה).

"וְעַתָּה בָּבֹאֵי אֵל עֲבָדְךָ אֲבִי וְהַנֶּזֶר אֵינָנו אֲתָנוּ וְנִפְשׁוּ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ. וְהָיָה בְּרֵאוֹתָו בִּי אֵין הַנֶּזֶר וּמֵת וְהוֹרִידוּ עֲבָדְךָ אֶת שִׁיבַת

עֲבָדְךָ אָבִינוּ בְּיַגוֹן שְׂאֵלָה" (בראשית פרק מו, ל-לא)

שאלה: הפסוק הראשון פותח בלשון שמשמעותה שכאשר יבוא אל אביו ללא הנער יקרה דבר מה, אך אין הפסוק מסתיים כך [כגון 'ומת'] אלא 'ונפשו קשורה בנפשו, ולא הזכיר מה יארע כשיקרה כן.

תשובה: פסוק זה אינו עוסק כלל בעתיד, אלא במה שאירע כשחזרו ממצרים בפעם הראשונה, ועל כך אמר יהודה, 'ועתה', כאומר 'נתבונן עתה בדברים', והרי 'כבואי אל עבדך אבי' בפעם הקודמת שחזרנו ממצרים, ובאותו זמן 'הנער איננו איתי', שהרי לא היה בנימין עמם אלא נשאר בבית אביו, ואף על פי כן ראינו כי 'נפשו קשורה בנפשו' ואינו יכול להפרד ממנו, כל שכן עתה, שהנער איתנו, ודרך האדם להתגעגע לבנו יותר כאשר הוא נפרד ממנו, ואם כן 'והיה כראותו כי אין הנער', שלא יבוא איתנו, בודאי 'ומת', והרי זה כאילו הרגנו אותו בכך שלקחנו את בנימין, 'והורידו עבדך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה'. (שאלה ז).

❧

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲה אֶל יַעֲקֹב כִּמָּה יָמֵי שְׁנֵי חַיֶּיהָ, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל פְּרַעֲה יָמֵי שְׁנֵי מְגֻרֵי שְׁלֹשִׁים וּמְאֵת שָׁנָה מָעֹט וַרְעִים הָיוּ יָמֵי שְׁנֵי חַיֵּי וְלֹא הִשְׁיָגוּ אֶת יָמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתֵי בְיָמֵי מְגֻרָתָהֶם (בראשית פרק מז, ח-ט)

שאלה: כיצד אמר יעקב לפרעה על ימי חייו 'ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי', והרי עדיין הוא חי, ושלא יאריך ימים אפילו יותר מאבותיו. תשובה: שאלת פרעה לא היתה על מנין שנותיו של יעקב, אלא כיון שהיה יעקב נראה זקן מופלג ביותר, אמר פרעה בהתפעלות כמה מרובים ועצומים הם שנות חייו, שמחמת כן אתה נראה כך [וכמו הפסוק 'כִּמָּה לֹא תִשָּׁעָה מִמְּנִי' שאין זו שאלה אמיתית, אלא קריאה בדרך התפעלות], ועל כך השיב לו יעקב שאין המראה הזקן שלו מחמת ריבוי שנות חייו אלא מחמת ריבוי צרותיו, כי שנות חייו הם רק מאה ושלשים שנה, אך שנים אלו היו שנים של גרות, ושל צרות ורעות, ואף שגם אבותי היו גרים, אך שנותי לא השיגו בטובתם את שנות אבותי. (שאלה ז).

❧

וְזֹאת הָעֵם הַעֲבִיר אֹתוֹ לְעָרִים מִקְצֵה גְבוּל מִצְרַיִם וְעַד קְצֵהוּ, רַק אֲדָמַת הַבְּהֵנִים לֹא קָנָה כִּי חֶק לַבְּהֵנִים מֵאֵת פְּרַעֲה וְאָכְלוּ אֶת חֶקם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרַעֲה עַל כֵּן לֹא מָכְרוּ אֶת אֲדָמָתָם, וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל הָעָם הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֵת אֲדָמָתְכֶם לְפְרַעֲה הֵא לָכֶם זֶרַע וְזִרְעֹתֵם אֶת הָאֲדָמָה, וְהָיָה בְּתִבּוּאֹת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפְרַעֲה וְאַרְבַּע חֵדֶת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֹאֲכַלְכֶם וְלֹאֲשֶׁר בְּבֵתֵיכֶם וְלֹאֲכַל לְטַפְּכֶם (בראשית פרק מז, כא-כד)

שאלה: מדוע הוזכרו בתורה ענינים אלו, ששייכים לדברי הימים של מצרים, ומה יש ללמוד מהם.

תשובה: יש כמה לימודים מפסוקים אלו: א. להודיע כי עין ה' אל יראיו, ובעוד כל העולם רעב ללחם, והמצריים מוכרים את מקניהם ואת אדמתם ואף את עצמם לעבדים, יעקב וביתו התכלכלו בנחת ובכבוד. ב. שבני יעקב ראו את גירוש המצריים והעברתם ממקום למקום, והתנחמו בכך על גירות עצמם. ג. כיון שראו בני ישראל את חק הכהנים חופשיים מעול ומקבלים מזונם מפרעה, ואת כל העם מפרישים חומש מתבואתם לפרעה, הורגלו בכך, ולא היה קשה בעיניהם כאשר ציוה עליהם ה' להפריש מתבואתם תרומות ומעשרות ושאר מתנות כהונה, ולפטור את שבט לוי מכל עבודה. (שאלה ח).

❧

